

Чому твори Катерини Білокур та Марії Примаченко відомі, а автори ні?

Це дуже глибоке запитання, і воно напряду стосується феномену “знеособленого” народного мистецтва, особливо жіночого. Основні історичні, соціальні та культурні причини, чому твори Катерини Білокур та Марії Примаченко добре відомі, а їхні імена — менш знані або недооцінені в масовій свідомості.

◆ 1. Народне — значить “анонімне”?

- Катерина Білокур і Марія Примаченко — представниці наївного (народного) мистецтва.
- У радянському та пострадянському суспільстві народне мистецтво трактувалося як колективне, а не індивідуальне. Художник — просто “носії традиції”.
- Тому твори могли ставати відомими як “зразки культури”, але без акценту на особистість.

 Наприклад: листівки, ілюстрації, виставки з “українським стилем” могли містити мотиви Примаченко — без підпису або згадки про авторку.

◆ 2. Гендерний аспект

- І Білокур, і Примаченко — жінки з села, без академічної освіти, з обмеженими можливостями реалізувати себе в патріархальному суспільстві.
- В історії мистецтва часто домінують чоловіки — художниці довго лишались на периферії.
- Їхня “народність” і “жіночість” сприймалися як менш “серйозні”.

 Хоча Білокур справді була визнана навіть Пікассо, її ім'я в Україні просувалося повільно, а твори використовувались як “український орнамент”.

◆ 3. Використання без авторства

- Їхні твори активно відтворювались у радянських книгах, календарях, листівках, на упаковках тощо — без вказівки авторства.
- Таким чином, образи стали частиною візуальної культури, але імена залишались у тіні.

◆ 4. Цензура та ідеологічне “присвоєння”

- Радянська влада вибірково дозволяла “українське” — тільки якщо це не несло загрози ідеології.
- Образи Білокур і Примаченко легко вписувалися в офіційне уявлення про “дружбу народів”, “сільський трудовий клас”, “наївну простоту”, але без акценту на глибину, символіку, особисту драму авторок.
- Їх “одомашнювали” — твори публікували, а от історії життя — ігнорували або згладжували.

◆ 5. Післясмак колоніального мислення

- До сьогоднішнього дня лишається тенденція знати твори, а не творців, особливо якщо вони з селянського походження, не з центру, не з імперського нарративу.
- Навіть зараз у підручниках часто бачимо “Примаченко — народна художниця”, але не дізнаємось, як вона пережила війну, втрату, хворобу, і водночас створила глибоко філософське мистецтво.

Висновок:

Катерина Білокур і Марія Примаченко стали жертвами подвійної маргіналізації — як жінки, як сільські художниці, і як авторки народного мистецтва, яке довго не визнавалося інтелектуально глибоким. Їхні твори живуть у колективній пам’яті, але самі авторки довго залишались у тіні — аж поки сучасна Україна не почала відновлювати цю справедливість.